

Jooseppi Pällinen:

Muistelmia nuoruudesta vanhuuteen

Uhtualainen Pällien-Pällisten-Pällijeffin suku on alunperin lähtöisin Suomesta, Oulujoen Pällin korvesta. Jooseppi Pällinen, jonka kirjoittamat muistelmat tässä julkaisemme, syntyi Uhtuan kirkonkylässä 1. p:nä huhtikuuta 1888, ja kuoli Kolarin Vaattojärvellä v. 1965.

Hänen isänsä oli Kristo eli Kiril Pällinen. Kristo kulki laukkukaupalla Pohjois-Suomessa ja Ruotsissa, kävi myös kalanpyynnissä Norjassa. Kriston vaimo (Kaisi) Miikka-lintytär Moissejeff oli kotoisin Uhtuan Hämeenkylästä. Kerrotaan, että Miikkali oli tappanut 60 karhua.

Kristolla oli kaksi veljeä, Simana ja Iivana. Joosepin lisäksi hänellä oli lisäksi Petro ja Feodor -nimiset pojat sekä tyttäret Katti ja Varvana. — Kristo kuoli v. 1914. Katti tuli poikansa Joosepin luokse Suomeen v. 1921 ja kuoli 96-vuotiaana.

Uhtualla asuva kulttuurihenkilö, kaikkien tuntema Veikko Pällinen on Kristo Feodorinpojan poika.

Jooseppi Pällinen.

Olin kahdentoista vanha kun lähdin kotoani toiseen valtakuntaan, nimittäin Suomeen. Olen syntynyt 1.4.1888 Uhtualla Vienan Karjalassa. Muistan ajan kun aloitin koulunkäyntini. Siellä kotikylässä koulu oli ränsistynyt pappilan pikkuihin puoli, jossa pappi piti pikkukoulua. Eikä se ollut se toinenkaan puoli, papin asunto, sen kummempi. Sitten laitettiin kansakoulu, pienoinen sekini. Minä en kerinnyt käydä kuin yhden vuoden. Ei siitä ollut paljon apua, ei oppinut mitään. Se kun oli venäjänkielinen. Meillä oli äidinkielenä suomi tai karjalan murre.

Meiltä isä oli Suomessa reppurina eli kulkukauppihana. Meitä oli neljä lasta kotona, 2 poikaa ja 2 tyttöä. Vanhin veli oli myös Suomessa elatustaan hakemassa, sillä köyhyydessä

täytyy elatusta jostain hakea.

Koska isäukko ei tullut kesäksi kotiin päätin lähteä häntä hakemaan. Lähdin syksyllä ja tulin Kuusamon kautta Rovaniemelle. Ikäväkseni en kuullut siellä isäukosta mitään. Niin minä menin ylös Ounasjokea Kittilän Alakylään, Vaaran taloon. Pääsin kyytipojaksi kievariin eli majataloon. Olin siinä kaksi viikkoa. Sitten kuulin, että isäukko on ollut Kittilän puolessa. Niin minä lähdin sinne. Menin Sirkan kylään, vaan ei ollut ukkoa sielläkään. Oli mennyt Inariin kauppareissulle.

Isää etsimässä

Minä odotin Mäkelän talossa kaksi viikkoa Rahaa ei ollut penniäkään. Ruokaa ne antoivat talosta ja sanoivat, että eiköhän se (ukko) poikansa lunnasta. Ja ellei, niin ottavat renniksi loppuiksi. No niin. Kahden viikon kuluttua tuli odotettu isä. Ei hän ollut minua tuntea. Vaan mikä siinä auttoi, minä olin kuuleman mukaan hänen poikansa, ja niin hän minut lunasti.

Hänelle oli tullut jostakin tavaroita. Sitten hän lähti uudelleen Inariin kauppareissulle ja otti minut mukaansa. Vaan ei ottanut kuin Kiistalaan asti, ja niin hän jätti minut sinne siksi aikaa kunnes palaa takaisin. Hän antoi joitakin nappoja ja kaikenlaista pikkutavaraa, joita sain kaupitella niin kauan kun hän oli poissa. Oli kevättalvi kun hän tuli takaisin.

Hän lähti kotiin Uhtualle. Hänellä oli hevonen ja niin hän vei minut takaisin kotiin. Tuli kesä, isäukko oli kesän kotona. Syksyllä hän lähti taas Suomeen kauppatouhuun. Minua ei ottanut. Mikä siinä, kun ei ottanut, ei se ottanut. Vaan minä mietin, että tulee aika että minä menen Suomeen.

Sumptsan kantoon

Ja niin meni talvi ja kesä. Isäukko ei tullut kotiin kesäksi. Kesä meni, syys tuli. Minä lähdin taas Suomeen toisten reppurien kanssa. Lähdimme Kuittijärviä soutamaan. Ilma oli kaamea, liian kova tuuli. Menimme 8 tunnissa 70 kilometriä. Jouduttiin välillä uimaan kun menivät purjenuo-

rat poikki, vaan satuttiin niemen lähelle johon pääsimme. Kyllä siinä oli kärsimyksiä. Naiset itkivät ja huusivat. Vaan ei auttanut, se kävi kuinka kävi. Odoteltiin tuulen hiljenemistä, kuivattiin, juotiin tsajua. Pitää taas merelle lähteä, 60 kilometriä on vielä Suomen rajalle. Niin lähdettiin. Vaan tuuli ei kun koveni, ei auttanut muuta kuin menä. Maata ei mistään näkynyt ennen kuin Aijonlahti alkoi häämöttää. Ja niin päästiin perille.

Seuraavana päivänä lähdettiin Suomen rajaa kohti. Ostettiin pitkä tervan kuljetusvene, jolla lähdettiin Kajaania kohti. Niin päästiin Kajaaniin, ja taas lähdettiin soutamaan Oulujärveä. Neuvosen niemen kohdalla tuli niin kova tuuli, että olimme hukkuu. Vene tuli jo täyteen vettä. Siinä oli apu lähellä, missä hätä suurimmillaan. Kajaanista tuli laiva, joka kulki Vaalaan, ja niin me pääsimme laivaan, niin pelastus tuli. Laskettiin tervaveneellä Ouluun Merikosken niskaan asti. Ja niin myytiin se meidän laivamme. En muista ostajan nimeä. Tultiin Oulun kaupunkiin. Isolta se näytti se kylä, kun ennen ei ollut nähnyt kaupunkia.

Seuraavana päivänä lähdettiin junalla Tornioon ja siitä Tornionjokea ylös jalan. Jolla oli rahaa, se ajoi hevoskyydillä. Siihen aikaan oli kestäkievarit eli majatalot, joista sai yösijan ja kyydin toiseen kievariin.

Niin minä pääsin Pellon kylään jossa oli Pekka Pällinen kauppihana. Hän oli myös Uhtualta, vähän sukulinainen. Hän otti vastaan vaikka ei hän tuntenut kuin kuulon kautta. Ja niin hän antoi minulle kaikenlaista tavaraa tekstiilistä asti.

Niin minä lähdin kauppatouhuun ylös Pellosta Sieppijärvelle asti kävelypatikassa ja siitä kinttopolkua Pasmajärven kylään 22 kilometriä. Oli syksy ja lunta rekikeliksi asti. Taloja ei ollut kylien välillä yhtään. Minä kävelin ja pinnistin, tahdoin aivan uupua välillä. Vielä oli 7 kilometriä Pasmajärven kylään matkaa. Pimeä ja kova uupumus. Minun vaatteet olivat likomärät. Kuulin takanani tiu'un helinää. Niin ajoin kovaa sivu että en kerinnyt kuin huutaa, että odottaa ja ottaa rekeen. Niin

se Vanhantalon kystä pidätti hevosen ja odotti, että tulini. Pyysin rekeen ja pääsin kyytiin vällyjen alle ettei paleltanut.

Niin päästiin Vanhaantaloon, jossa oli ensikertalaiselle äidillinen vastaanotto ja myös koko talon väen. Emäntä laittoi ensin kahvit ja sitten ruuat ilman pyyntöä, ja niin minusta tuli heti talon tuttava. Kun oli niin alettiin nukkumaan. Emäntä kohteliaasti kysyi, onko minulla puhtaat alusvaatteet. Minä vastasin, että kyllä ne muutoin ovat, vaan ne ovat likomärät. Emäntä toi minulle poikiensa puhtaat alusvaatteet, ja niin minut pantiin poikain tupaan nukkumaan hyväälle valkoiselle petille. Niin meni yö hopusti kun poikanen oli väsynyt. Aamulla emäntä toi kahvit ja pullan. Kyllä minä olin onnellinen.

Niin minä lähdin yön jälkeen päivällä toisiin taloihin tarjoamaan tavaroita mitä minulla repussa oli. Minä sainkin melko vähiin myydyksi, ja niin minulle tuli hoppu uusia tavaroita noutamaan sieltä Pellon kylästä. Hoppu oli kun olin jo kerennyt rakastua yhteen tyttölapseen, samanikäiseen kuin itse. Hän oli palvelijatyttö siinä kauppihan talossa. Niin minä viivyin jonkun päivän rakkaan tyttöni luona, ja ikävä oli taas eroa. Mutta ei auttanut muu kuin ero, lähteä täytyi, vaikka en olisi halunnut.

Menin taas Sieppijärvelle ja taas kinttopolkua Vaattojärven kylälle kaupparyssänä. Niin kaupustelin Vaattojärven kylässä josta minä löysin oman rakkaimpani, minun vaimovainajan, jota ei ole enää elämässä.

Niin kaupustelin sen talven. Tuli kevät ja kesä, ja minä menin kesäksi koti-Karjalaan Uhtualle. Vietin kesän ajan kotona Uhtualle. Siellä oli minulla yksi rakas tyttönen, jonka kanssa meinasin mennä naimisiin. Vanhempani panivat vastaan, että mitä minä lapsi teen vaimolla, kun olin viidentoista vanha, ja niin jäi se touhu tekemättä.

Syksyllä lähdin taas Suomeen ja tulin entisille tutuille kauppa-aikeille, joissa tapasin taas entisiä rakkaita tyttöjä, joihin rakastuin ja aloin seikkailla. Meni useampia vuosia ennen kuin menin naimisiin vaimoni kanssa. Kerkesi tulla pari pienokaista ennen kuin

pääsin vihille. Olisin ennemmin mennyt vihille, vaan siinä oli silloin monta asiaa ja seikkailua, kun kahdesti piti käydä vihillä, ensin luterilaisen papin luona ja sitten kreikkalais-katolisen papin luona. Luterilainen pappi ei vihkinyt ennen kuin tuli tuomiokapitulista määräys. Niin sitä loppujen lopuksi mentiin vihille ja päästiin lain mukaiseen avioliittoon.

Maailmansotaan

1914 alkoi suuri maailmansota. Silloin rakennettiin Muurmannin rataa ja minä menin sinne töihin. Joka sinne meni, sen ei tarvinnut mennä sotaan. Vaan minulla ei ollut passia, ja niin jouduin takaisin vaimon ja lasteni luokse Vaattojärven kylään Kolarin seurakuntaan. Tuli kevät ja minä menin Nuottajoelle tukinuittoon. En ollut siellä kun jonkun tunnin, niin tuli poliisi hakemaan. Niin sitä lähdettiin kohti tuntematonta kohtaloa sotareissulle Venäjälle, sillä minä olin Venäjän alamainen, vankikyydillä Kolarista Tornioon hevospelillä. Olisin päässyt menemään Ruotsiin, vaan ei uskaltanut, kun en tiennyt kuinka siinä käy loppujen lopuksi.

Minä sain käydä viidessä vankilassa ja kahdessa putkassa jota en tiennyt ajatellakaan. Arkangelista mentiin laivalla Venäjän Kemiin, sieltä palautettiin takaisin Pietariin ja sitten Novgorodiin. Kolme kuukautta palvelin Novgorodissa ja sitten pantiin ensin Itävallan rintamalle.

Siellä Itävallan rintamalla oltiin toista kuukautta. Kumpikaan puoli ei hyökännyt. Asemissa oltiin, juoksuhaudat oli lähellä toisiaan, reilusti näki vihollisen liikkeit. Yöaika oli kovaa ammuntaa kun oli pimeät yöt. Se oli keisarin aikaa.

Sitten meidät tai meidän rykmentti komennettiin Viron rannikolle josta oli Helsinkiin 75 kilometriä. Sinne toivottiin saksalaisen nousevan maihin. En muista aikaa, kuinka kauan me siinä oltiin. Hyviä ihmisiä oli siellä Virossa. Minä rakastuin yhteen nuoreen tyttöön, ja komea se olikin. Se oli ainoa talon tyttö. Hän sanoi että jäisin sinne hänelle mieheksi eli ystväksi. Vaan minun täytyi tunnustaa, että minulla on vaimo Suomessa. Hän sanoi vain, että se on niin kaukana.

Ja niin tuli taas komento toiseen paikkaan, Tvnskiin eli

Vainänlinna. Siellä saksalainen hyökkäsi kovasti. Meidän osasto siirrettiin Riikan ja Väinänlinnan välille. Siellä käytiin kovia taisteluja.

Ja niin puhkesi vallankumous Venäjällä jolloin keisari kukistettiin. Niin me oltiin monta kuukautta Tvnskin rintamalla. Siellä muutettiin herroja ja käytiin sotaa. Kerenski oli päämiehenä vain vähän aikaa. Lyhyt oli Kerenskin hallituskausi, sillä Lenin otti ohjat käsiinsä, ja niin se alkoi eteenpäin meno, ja hän teki rauhan Saksan ja Itävallan kanssa.

Mutkikas kotimatka

Niin minun ikäluokka päästettiin vapaaksi ja kotiin. Oli vuosi 1918. Minä tulin Pietariin ja sieltä Viipuriin. Vaan kuinkas kävi. Jouduin palaamaan takaisin Pietariin, kun oli Suomen vapaustaistelu, josta minä en tiennyt ennen kuin Viipurissa kuulin, että taistelu oli käynnissä. Viipurin ja Helsingin välillä radat oli poikki. Ei päässyt mitään kautta pohjoiseen, jonne minun olisi pitänyt päästä. Njii jäi sillä kertaa Kolarin Vaattojärvellä koti ja vaimo ja lapset näkemättä.

Palasin Pietarin kautta

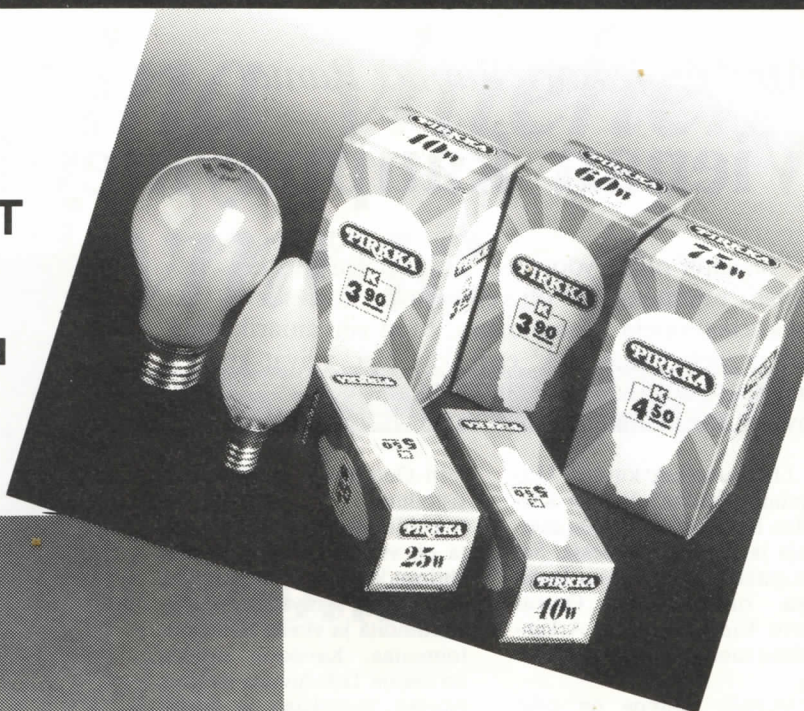
Muurmannin rataa Venäjän Kemiin ja siitä kävelypatikassa 220 kilometriä vanhaan kotikylään Uhtualle Kemistä. Se oli hyvinkin kevättä, mutta en muista oikein kuukauden päiviä. Oli huono ja raskas kulku. Maantietä silloin ei ollut Kemistä Uhtualle. Niin pääsin vnaahan vanhaan kotiin. Sitten oli aikomus lähteä taas Suomea kohti Kuusamon kautta vaimoni ja lasteni luokse. Vaan se ei onnistunut. Juuri silloin oli Suomen vapaustaistelu. Rajat oli suljettu. Niin minä jäin ja menin Muurmannin radalle töihin ja olin siellä kesän ajan.

Niin palasin takaisin Uhtualle syyskesällä 1918, en muista päivää. Uhtualla oli suomalainen retkikunta, joka meinasi vapauttaa Karjalan Venäjältä irti. Se ei onnistunut pienillä joukoilla, se oli muistaakseni Kuisman joukkue. Se joutui perääntymään, sillä Englanti pani joukkonsa valloittamaan Karjalan Muurmannin radalta päin. Karjalasta kootuista miehistä oli sotilaat. Niin minä jouduin sinne jäämään vielä Uhtualle, kun Uhtua pantiin piiritystilaan. Ne meinasivat, että minun pitää myös liittyä heidän joukkoihinsa. Minä sanoin, että

PIRKKKA

LAMPUT JA PARISTOT

LAATUTYÖTÄ
AINA EDULLISEEN HINTAAN

Vain
K-KAUPASTA

minä olen kylliksi taistellut. Eu auttanut, illalla kävivät antamassa määräyksen. Me olimme kolmen muun pojan kanssa päättäneet salassa, että meidän pitää karata Suomeen päin kohti tuntematonta kohtaloa.

Karkumatka Kuusamoon

Uhtua oli ympäri piirretty. Me lähdimme kello 12 yöllä. Oli niin pimeä että ei toista vieressä nähnyt. Oli aivan metsää, ei tietä eikä polkua. Ei tohtinut mennä tietä myöten, kun oli joka paikassa sotilasvartio. Saimme mennä ensin 2 kilometriä ennen kuin päästiin Malviaiseen menevän tien päälle. Ei sekään ollut kuin metsätie. Meillä oli sentään kirves ja repussa eväitä, ja oli niillä kavereilla joku tulitikki, että jos jotain sattuisi vastuksia. Vaan ei sattunut. Päivän valjetessa noin 25 kilometrin päässä Uhtualta tuli yksi mies vastaan. Me kysyimme, mihin hän menee. Hän vastasi menevänsä aseita hakemaan Uhtualta. Emme pelänneet, kun mies oli yksin. Pelkäsimme, että jos ratsut tulevat peräämme Uhtualta kun se mies sinne menee.

Menimme Hämeenkylässä

tietä sillä siellä asui minun settiä. Äiti oli Hämeenkylässä, ja niin menimme sinne Piikseniemeen, joka oli 3 kilometrin päässä pääkylästä Pistojärveen päin. Tultuamme sinne pantiin sauna lämpiämään ja sanottiin, että jos jotakin näkyy niin ei saa puhua mitään.

Kun ei kuulunut perästäajajia, niin lähdettiin metsiä samoamaan Pistojärven länsipuolta. Päästiin yhteen kylään Kuusamon rajalla. Siellä oli tuttu talo niillä toisilla kavereilla. Kun ne olivat meidän luontoisia ihmisiä, niin me nukuttiin ja levättiin seuraava yö. Seuraavana aamuna lähdettiin Kuusamon rajaa kohti. Ei tiedetty pääseekö yli rajan. Päästiin, kun ei ollut siinä paikassa rajavartioita. Tulimme Kuusamon kirkolle. Siellä oli jo tuttuja. He veivät meidät esikuntaan, josta antoivat passit Rovaniemelle ja eväitä. Rahoja ei ollut paljon. Kaksi kaveria jäi Kuusamoon, yksi lähti kanssani Rovaniemelle.

Päästiin Rovaniemelle, jossa meidät otettiin ystävällisesti vastaan. Poliisilaitokselta annettiin minulle passi Kolariin, jonne minun piti mennä vaimoni ja lasteni luokse.

Minä lähdin Rovaniemeltä Ounasjokivartta maantietä Lohinivaan. Siitä poikkesin

Taapajärven metsätielle. Se oli syksyllä Pyhänmiesten aikaan. Edelleen Ruokojärvelle ja viimeinen taival Vaattojärvelle, jossa minun vaimoni ja lapset asuivat.

Oli ilta kun kerkisin kotiin, vaikka ei omaan kotiin, vaan vaimoni kotitaloon. Enhän minä kerinnyt perustaa omaa kotia, kun käskettiin ensimmäiseen maailmansotaan, joka alkoi 1914. Siellä minä sain olla kolmen hallituksen aikana: keisarin, Kerenskin ja Leninin aikana kohta kolme vuotta ilman lomaa.

Kyllä arvaatte miten kävi kun tulin kotiin. Lapset eivät tunteneet. Mitä olivat kuulleet, että on heillä isä, mutta tulivat vieraalle sedälle syliin. Vaab kun tuli nukkumaanmeno, niin eihän siihen sänkyyn voinut mahtua, jossa äiti ja he nukkuivat. Kun minä kuitenkin menin sänkyyn, niin sanoi poika, joka oli nuorempi, että vieras setä lähtee pois sängystä, vaikka isäksi sanottiin. Vaan niin me toisena yönä suhtaannuttiin hyvin. Niin se alkoi taas uuso yhdessäolo vaimoni ja lasteni kanssa.

Se oli kuin uudestaan naimisiin meno. Minä ostin hevosen, lehmä oli vaimollani. Minä ajelin talvisin tukkeja ja ke-

sällä niitä laskettiin. Sillä lailla hankittiin rahaa, kuten nytkin, vaikka siihen aikaan vähän hienommasti.

Pula-ajan koettelemuksia

Niin minä vaurastuin. Vuosi vuodelta minulla oli hevosia, lehmiä, lampaita, maanviljelystä. Rakensin aikasen kartanon, asuinrakennukset ja navetan. Tuli sitten se Pekka Svinhufvudin huono aika. Rahaa ei saanut vaikka kuinka olisi töitä tehnyt.

Sitten tuli se talojen myynti. Niin myytiin minulta myös ja se meni. Sitten minulta kuoli vaimo. Tyttö oli mennyt Ruotsiin naimisiin. Poika oli sotaväessä viisi vuotta melkein yhtämittaa. Ja niin meni minun talouselämäni loppuun. Poika kerkesi olla pari vuotta naimisissa, sitten hän kuoli myös.

Näin on minulla ollut mutkikas ja vaihteleva elämäntaival. Nyt se on päättynyt sairauteni takia yhteiskunnan hoivaan. En tiedä, kauanko tulevaisuus on tuntematon.

Kolarin Taapajärvellä
30.4.1955

Jooseppi Pällinen.
Oma käsi.

Apul.professori Raimo Ranta

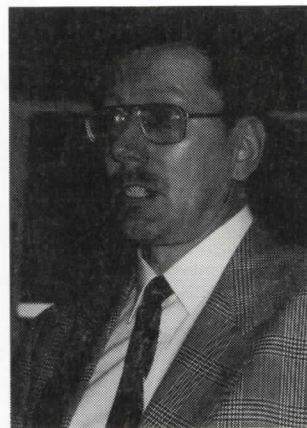
Vienan kauppayhteydet Suomeen

”Sielläpä oljill’ yöpyillen, liki muuria mustaa, ääneti, huomaamatt’ oli veikkoja partava parvi, kulkurikauppeja Vienanmaan, tuon rihkamarikkaan, kultaa vietteleväät jotk’ etsii, käy hiet, vaivat kestäen, kiertää maat, kylät, olkain taakkana laukku, myö korurihkamiaan, mitä mieli rattosa rahvas”

J.L. Runeberg kuvaa ”Hirvenhiihtäjissään” Vienan Karjalan laukkukauppiaiden matkoja ja elämää Suomessa. Satakuntalaisessa torpassa lepäilevä suomalainen Ontrus kie... nteen... htien... karja... mittiin... kaup... se, että... din ja... rauha, mikä merkitsi yhteismaata län... sirajan ollessa Lyngnen-vuonossa ja idässä Vienanmereen laskevassa Uikujoessa. Vienan ja Suomen yhteyksille oli merkittävää se, että Pähkinäsaaren

teen Oulujärven ja Iijoen vesistöihin.

Pohjoisessa Novgorodin valta oli vuoteen 1137 mennessä ehtinyt Vienanmeren partalle, jonne alkoi syntyä pian suola-keittimöitä ja viereä elinveino-

Apul.prof. Raimo Ranta.

rauhassa (1323) muodostettiin Ruotsin ja Novgorodin laaja yhteismaa, jonka itäraja näyttää kulkeneen Savosta Vienanmerelle sekä lännessä nykyisen Varkauden seutuvilta Pielaveden kautta Pyhäjokeen. Vienan tärkeä kauppa- ja välityssama noteerattiin siis Novgorodissa, Ruotsissa ja Norjassa.

Heti Pähkinäsaaren rauhan jälkeen Ruotsin kruunu pyrki valtaamaan mahdollisimman laajalti ao. yhteismaata, mikä merkitsi Pohjois-Pohjanmaan vilkasta asuttamista ja kauppa- ja kauppapaikkoja Pohjanlahden rannikolle, nimenomaan Oulu-, Kemi- ja Tornionjokien suihin. Tällainen tarjosi vienalaisille voimistuvia yhteyksiä länteen. Samaan aikaan Ruotsin kruunu vahvisti pirkkalaisten oikeudet Peräpohjassa ja Lapis- sa, millä tuli olemaan merkitys myös Vienan kaupalle.

Ruotsin kuningas säätel Pohjanlahden kauppaa 1300-luvun puolivälissä varaten sen vain Tukholmalle, Turulle ja Ulvilalle. Pohjanlahden kauppapakkoi alkoi muotoutua, mikä haittasi myös vienalaisten kaupantekoa. Kun Ulvilalle annettiin 1365 varsinaiset kaupunkioikeudet, kiellettiin vienalaisia purjehtimasta Pohjanlahden kautta Tallinnaan. Toisaalta karjalaiset saivat liik-